

עגנון שוכר דירה

חוזה שכירות בין ד"ר משה וולך (1866-1957) לשמואל יוסף עגנון (1887-1970) נמצא בעת סידור ורישום הארכיון האישי של וולך, האיש שהקים וניהל את בית החולים "שערי צדק". החוזה מתוארך לשנת 1925, זמן קצר לפני שאשתו וילדיו של הסופר עלו ארצה. האם מדובר בתחנה לא ידועה בחייו של עגנון? כתבה משותפת לארכיון הציוני ול"בית עגנון".

בסוף יולי יצוין יום הולדתו של הסופר ש"י עגנון. תאריך הולדתו של עגנון היה נתון לשינויים, שכן הסופר היצירתי נהג לתת משמעות וסמליות לתחנות חייו, ובחר לציין את יום הולדתו בט' באב למרות שנולד בי"ח באב, ואת תאריך הלידה הלועזי שינה ל- 8.8.1888, למרות שנולד ב-1887 (ייתכן שעשה זאת כדי להתחמק משירות צבאי). את שם משפחתו צ'צ'קס שינה לשם העברי "עגנון" על שם הסיפור הראשון שפרסם בארץ ישראל - "עגונות".

ש"י עגנון, אוסף התצלומים הכללי (PHG\1110034)

לאחר שפרצה שריפה בבית משפחת עגנון בגרמניה, החליטו בני הזוג לעלות לארץ ישראל. תחילה הגיע עגנון לבדו, ולפי התכנון אשתו אסתר עם הילדים אמונה וחמדת היו אמורים להצטרף מאוחר יותר. כשהגיע לארץ באוקטובר 1924 הייתה זו עבורו הפעם

השנייה בחייו. הוא התגורר בחדר שכור בביתו של הרופא ד"ר שבת בשכונת זכרון משה, ולאחר כחודש וחצי עבר לביתם של חיה ומשה גרינהוט במרכז העיר (כיום ברחוב שמאי).

"היה זה בית אבן בן שתי קומות שניצב בתוך חורש ברושים מוקף בגדר אבנים גבוהה. משפחת גרינהוט התגוררה בקומה השנייה, ומעליה היתה עליית גג עשויה פח, שהועדה למגוריו של עגנון. לחדר היו ארבעה חלונות, מסביב שרר שקט, ועגנון יכול היה ליהנות סוף-סוף מן הפרטיות שכל כך נזקק לה. בעלת הבית, חיה גרינהוט, סיפקה לו שלוש ארוחות ביום שהיו על טוהרת המזון הצמחוני, ואף נהגה להביא לחדרו כוס תה בשעת בוקר מוקדמת, עוד קודם התפילה."

(מתוך "חיי עגנון", דן לאור, הוצאת שוקן, תשנ"ח, עמ' 174)

אסתר עגנון והילדים בגרמניה, מהתמונות הבודדות שנותרו לאחר השריפה בביתם, באדיבות "בית עגנון".

כשהגיע הקיץ, החום בין קירות הפח היה כבד מנשוא, והשהות בחדר הפכה לבלתי נסבלת. מסיבה זו עבר עגנון להתגורר בביתו של מנחם אוסישקין בבית מחניים ברחוב סנט פאול (כיום לשכת שר החינוך ברחוב שבטי ישראל פינת הנביאים). עגנון לא היה מרוצה מהמקום החדש. במכתביו לאשתו אסתר הוא פירט בדיוק רב את הריהוט, שהיה עליו לקנות עבור חדרו הריק, ואת צערו על המעבר מהדירה הנוחה בביתם של הזוג גרינהוט. נוסף לכך, לקראת הגעתם הקרבה של אסתר ושל הילדים בתחילת נובמבר 1925 היה עליו לאתר דירה מתאימה למשפחה. עגנון חיפש בנרות אך לשווא. את תחושת הייאוש הוא תיאר לאשתו במכתב מספטמבר, כחודשיים לפני בואם הצפוי:

"היום הוא היום הראשון אשר יש לי מנוחה ושלווה. מיום ששבתתי מתל אביב לא עבר עלי יום מתוך שלום ומנוחה. כל יום ויום בא אצלי סרסור או שנים וכל יום ויום הלכתי לראות דירות, ואילו כתבתי לך כל ההרפתקאות שעברו עלי לא יספיקו כמה גליונות נייר. בשבוע העבר כמעט עמדתי לכתוב את החוזה, שאלתי את בעלי הבית לתומי, אם גם בור המים יהיה שייך לנו, ומתוך דבריו למדתי כי יש בדעתו לבנות תיכף אחר הפסח דיוטא [קומה] עליונה על ביתנו. ותיכף ומיד הפסקתי את המשא ומתן עמו. כי נורא לשבת בדירה אשר בונים עליה... כמעט שאני משוגע לדירות. אפשר אם אשכח את ענין הדירות אולי אוכל לעבוד ולשאוף רוח."

(מתוך: "אסתרליין יקירתי: מכתבים תרפ"ד-תרצ"א (1924-1931)", שמואל יוסף עגנון, הוצאת שוקן, תש"ס, עמ' 147)

מכיוון שדירה עוד לא נמצאה, עגנון חשב לשכן את משפחתו בפנסיון בירושלים ולהמשיך בחיפושים בנחת. זמן קצר לפני צאתה לישראל, ב-23.10.25, כתב עגנון לאשתו:

"אני חושב שכבר הגיעה השעה שתבואי הנה עם הילדים. אם כי דירה לא מצאתי, אקוה כי את תמצאי דירה נכונה. כתבי לי את היום ואת הספינה שאתם יוצאים אי"ה ומתי תגיע אי"ה הספינה ליפו ואבוא אי"ה לקבל את פניכם."

(אסתרליין יקירתי, ש"י עגנון, הוצאת שוקן, עמ' 151)

טופס החוזה החתום, שנשמר בארכיון, מעיד על כך שברגע האחרון לפני הגעת המשפחה הצליח עגנון למצוא דירה מתאימה, וביקש לשכור אותה לארבעה חודשים החל מיום 2.11.1925 ועד ה-1.3.1926. הדירה המדוברת הייתה ברחוב ממילא ללא ציון מספר הבית. לפי החוזה הדירה הייתה ממוקמת בשכונת נחלת שבעה, למרות שרחוב ממילא לא נכלל בשכונה. ייתכן שהסמיכות בין הבתים בקצה הרחוב לשולי נחלת שבעה גרם לטשטוש השימוש במינוחים. אי ההקפדה על הפרטים הקטנים בחוזה השכירות ניכרת גם בשמות בעלי הדירה, שאינם מוזכרים בחוזה אך כנראה שלא הייתה יוצאת דופן באותם הימים.

כתב חוזה לשכירות דירה

נחל ירושלים ג' שנת תרע"ה
 חוב מלכודת
 שם המכיר והם משפחתו וסמך כחול הד"ר מ' וולק, בתור כ"ש של כשלי הבית
 המכיר אותו שהוא נתן
 שם המכיר והם משפחתו וסמך כחול הד"ר מ' וולק, בתור כ"ש של כשלי הבית
 שם המכיר אותו שהוא נתן
 שם הדירה לשנה ששים ושלושה לנ"ס, ושכר מלכות ומקשים מילים, מט' מסן מרפ' עד היקשן למקום מרפ'
 שם הדירה לדש
 מות המכיר לידות מלכודת
 לשם הקלי מרפ' הנל במזמנים עם חתימת הקוזה הזו, והשאר אחר שבו ארכשה חדשים מיום דלעתה
 לבנה זן שבו למעמנה חדשים וקלי כנל
 מספר בעלי הבית וולק של כל אחד אחד
 מספר המכיר של המקום המכירים ט"ב
 שמו המקום המכירים למר דוקא, ולכל להקיר

תנאים כללים

- סעיף א' כמות זמן השכירה חייב לפנות המקומות השכורים ולמסור המפתחות להשכיר, ואם לא קיים זאת יחלף סך.
 סעיף ב' בתור שטר דירה בעד כל יום שיעבור בן יום מלח וכן השכירה וכן היום שיספור המפתח מלכודת זה יחלף המכיר שיעני
 סעיף ג' המכיר חייב לעשות כל התקנים הנצרכים כדי לעשות את המקומות השכורים ראויים לידור בדם, אך התוצאות הנצרכות לפניה הבית דן על חשבון השוכר, אם נצרכים תקנים נקרים בחוד וכן השכירה אף השוכר רשאי למכור את מלאכת התקנים ואינו יכול לדחות אותם לחן קבוע. שוכר הבית אינו רשאי לעשות שום שינוי בחלק המכוסה של הבית בלי רשות המכיר.
 סעיף ד' אף השוכר רשאי להשכיר את הבית לאחר לא כל ולא חלק ממנו, ולא להעביר הקשר על שם זולתו בלי רשות בכתב מהמכיר או במא כד ואם עבר השוכר על חמאי זה או קלקל את הבית מהשוכר לו או במאן לשלם שטר הדירה הקצוב לפי ההצאם והמפרשים בקשר הרשות בד המכיר לחביו בשלל הקשר וכמו כן כל ההוצאות הנצרכים שיעני לו מזה, כל מלאכות שיש שיעשה השוכר בפנים או בחוץ הבית דן על חשבון, ובבית וכן הקשר אלה המלאכות דן מכן המכיר ואין השוכר יכול לחביו מהמכיר ההוצאות שהוציא עבירה.
 סעיף ה' רוצה השוכר לחדש את הקשר חייב להודיע להמכיר קודם כמות זמן הקשר חייב לחתום על הקשר החדש לפחות חודש אחד קדם כמות הזמן אם חתם המכיר בן בעל הבית והשוכר, לא יעשה זאת השוכר, רשאי בעה"ב להשכיר הבית לכו שירצא, המכיר רשאי לבקר במשך החדש האחרון של תקופת השכירה את הבית שהשכיר ואין השוכר רשאי להעביר לו כל הפרעה בנידון זה.
 סעיף ו' אם יש בעוללים קבועים לבית צריך לערוך רשימה מפורטת מבודדת המעלתם ומספרם ומחזים וכלות וכן הקשר חייב השוכר להחזירם לבני הבית אם נתקלקלו המעלתם או נפסד מום חייב השוכר לתקן או לשלם לפי המבחר שישלמו איתם, אם השוכר נשאר חייב לבעה"ב סכום מה לפי חמאי הקשר ישלם גם ההוצאות לכן היום שיעלו היה חייב לשלם עד היום שישלם הכל בשלמות.
 סעיף ז' מוכנות החלוצות והמפחיתות והבריות של החלוצות שנשכרו במשך זמן השכירה וכמו כן המלאכות המסכסס ושאר רחפצים שנתקלקלו מהשכר חייב השוכר לתקנם ולהחזירם במצב שהיו קודם, ככלות זמן השכירה.
 סעיף ח' חייב החתום לשלם חוב בכל האכור למעלה ודיו נדון באותו בית המשפט שהשוכר נדון בו ומחוייב למלא כל התנאים של הקשר הזה ומחוייב לשלם את שטר הדירה שחייב השוכר לשלם לפני או אחרי כמות זמן הקשר וכמו כן כל הנזקים סבי העזרה נופלים על השוכר.

אין להשכיר לדש שום מקום להקיר, להקלות לנקי ביה"ב הם של המכיר

להיות לראיה על כל האכור נכתב הקשר הזה ב' שלם
 נעשה השכירה נספר בין ג' ה' כ' כ' ש' שלם יהיה בניהם דן דברים מתנגדים לחמאי זה הקשר
 המכיר השוכר העירב

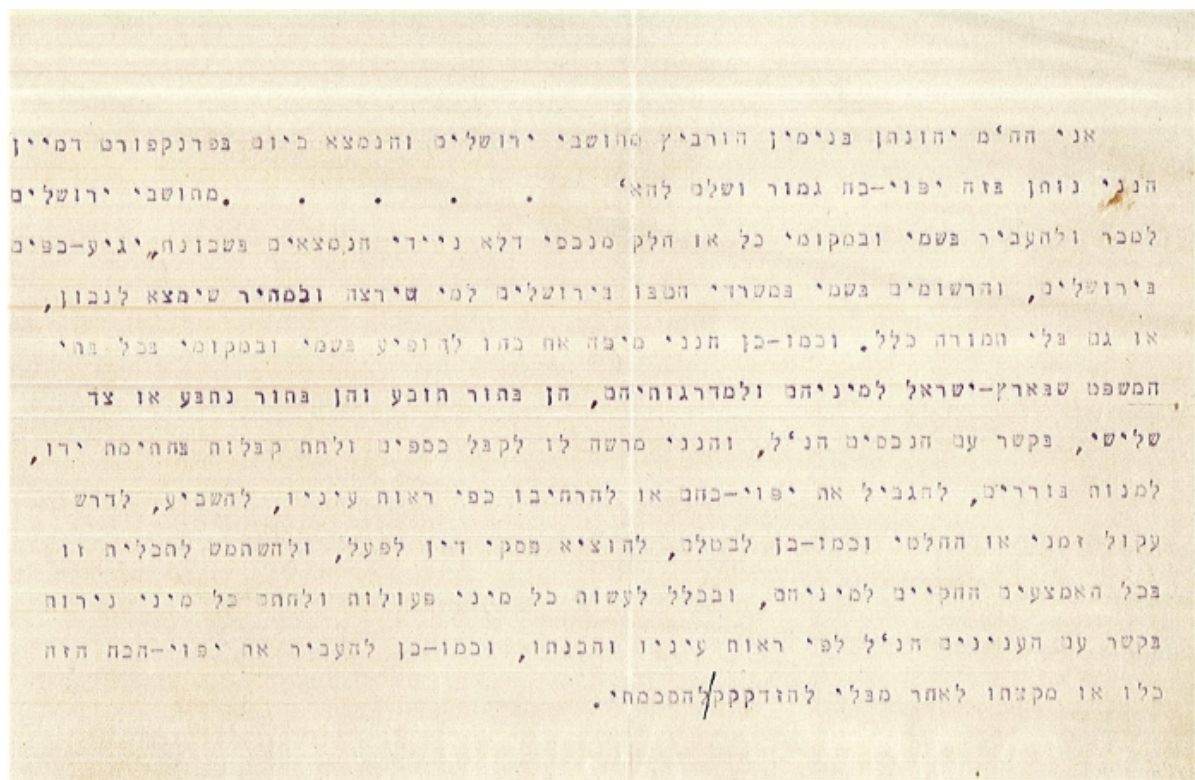
י"ט
 H.J.Z. E.E.F.
 O.P.D. R.R.P.
 H.J.Z. E.E.F.

חוזה שכירות בין ש"י עגנון למשה וולך בשם בעלי הדירה, 1925 (A399\552)

מבט על רחוב ממילא ורחוב סנט פאול, 1925 לערך, אוסף התצלומים הכללי (PHG\1012979)

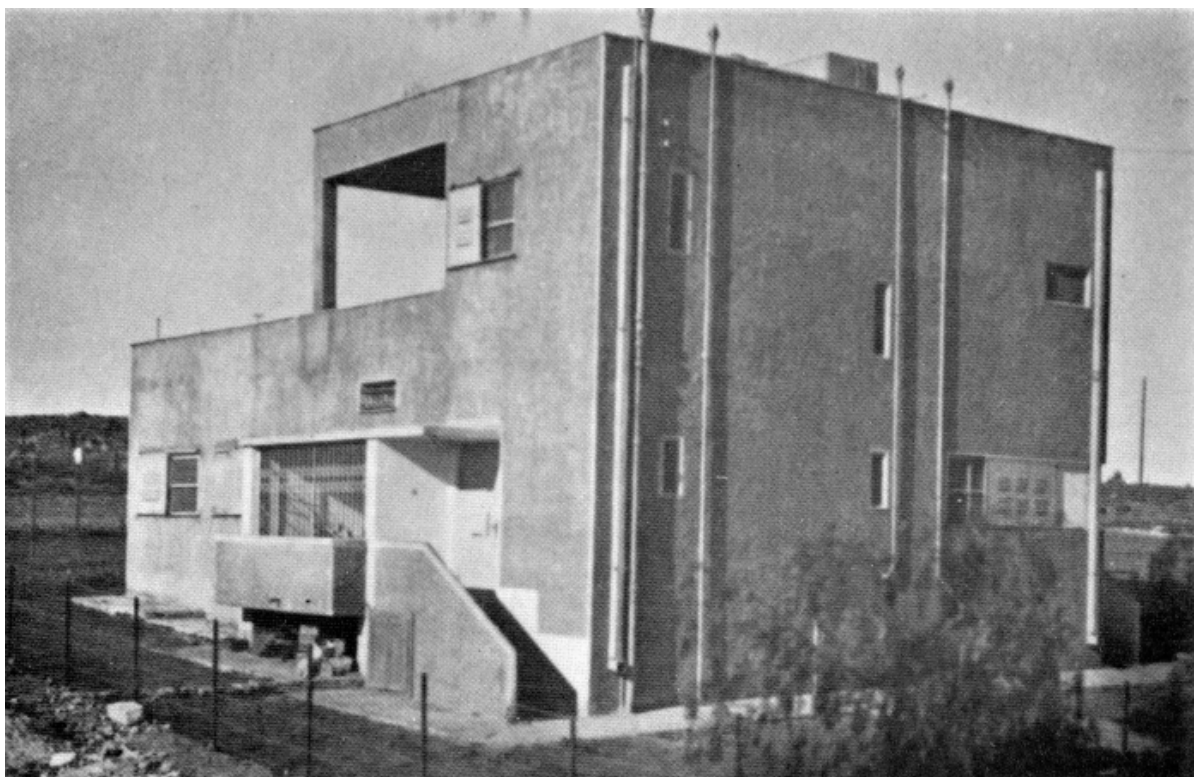
ומה הקשר אל ד"ר משה וולך? על החוזה נכתב שוולך חתם כבא כוחם של בעלי הבית. באותה תקופה סייע הדוקטור ל"ארגון הפקידים והאמרכלים של אמסטרדם", ארגון שחילק כספי תמיכה לאנשי היישוב הישן עוד מראשית המאה ה-19. נציג הארגון, הרב יונתן הורביץ, העניק לוולך יפוי כוח לעסוק בענייני הנדל"ן של "פקידים ואמרכלים" בארץ, והוא אכן השכיר דירות שונות מטעם הארגון בירושלים, בטבריה ובצפת. ייתכן שהדירה ברחוב ממילא הייתה שייכת אף היא ל"פקידים ואמרכלים" וד"ר וולך תיווך בעסקה.

"יפוי כוח מאת הרב יונתן הורביץ שניתן למשה וולך (A399\552)

נראה כי בסופו של דבר עגנון לא מימש את החוזה. יוסף סאקס, מנהל אגף המחקר ב"בית עגנון", מעריך שעגנון אומנם חתם על חוזה השכירות עם בואה של אסתר, אך אז העסקה התפוצצה – אולי מצד המשכיר ואולי מצדו של עגנון, מכיוון שמצא דירה טובה יותר - משפחת גרינהוט, שאצלה שכר חדר בעבר, החליטה לעזוב את ירושלים ולעבור לגור ברחובות, ואפשרה לעגנון לשכור את ביתם.

משפחת עגנון התגוררה בבית גרינהוט עד לרעידת האדמה הקשה, שאירעה ביולי 1927. בני המשפחה נאלצו לעזוב את הבית, והתגוררו בשכירות ברחוב יחזקאל (היום רחוב קלזנר) בשכונת תלפיות עד לקיץ 1931, אז נכנסה המשפחה לבית שבנתה לעצמה באותו הרחוב – כיום "בית עגנון".

בית משפחת עגנון בתלפיות, 1931, באדיבות "בית עגנון".

- הדפס
- [שלח לחבר](#)
- הוספה למועדפים
- [חזרה למעלה](#)
-